

Adam Mickiewicz

PAN TADEUSZ

- Podstawowe informacje o lekturze (czas i miejsce akcji, problematyka itd.)
- zagadnienia na maturę i sprawdzian
- quiz sprawdzający wiedzę

PAN TADEUSZ

Adam Mickiewicz

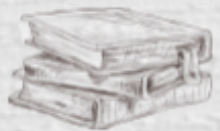
• Geneza utworu

Po powstaniu listopadowym i klęsce zrywu narodowo wyzwolęczego Polaków, całe społeczeństwo odczuło większe represje ze strony zaborców. Likwidacji uległa polska armia, ograniczona została autonomia Królestwa Polskiego. Uczestników powstania objęły kary i prześladowania, wywożono ich w głąb Rosji i odbierano mienie. Zaborca aktywnie walczył z polskością i wszelkimi jej przejawami. Autor, przebywający na obczyźnie, boleśnie przeżywał narodową klęskę. Pierwsze słowa Pana Tadeusza są dowodem tęsknoty pisarza za ojczyzną. Dzieło jest swoistym wyrazem miłości do kraju oraz nostalgicznym spojrzeniem na czasy świetności ojczyzny, które bezpowrotnie minęły.

Pan Tadeusz” został wydany we Francji w 1834 roku. Jego treść zasygnalizował Adam Mickiewicz w dwóch podtytułach:

„Ostatni Zajazd na Litwie”.

„Historia szlachecka z roku 1811 i 1812”.

• Gatunek

Utwór jest epopeją. Jest to gatunek literacki wywodzący się z antyku. Zazwyczaj to rozbudowany utwór, który odnosi się do mitów i wierzeń danej społeczności oraz ukazuje ważne dla niej wydarzenia historyczne i narodowe, utrwała pamięć o nich. Często jej bohaterami są jednostki wybitne, ponadprzeciętne. Odwołuje się także do zbiorowych wartości wyznawanych przez wspólnotę.

• Cechy Eposu:

- rozpoczyna się inwokacją,
- narracja trzecioosobowa,
- wszechwiedzący, obiektywny narrator
- ukazuje portrety mitycznych lub historycznych postaci na tle wydarzeń przełomowych dla epoki
- utwór obszerny, wielowątkowy
- głównym bohaterem jest bohater zbiorowy
- pisany trzynastozgłoskowcem
- patetyczny, podniosły styl;

PAN TADEUSZ

Adam Mickiewicz

• Kompozycja i styl

- 12 ksiąg oraz „Epilog”, z którego dowiadujemy się o genezie dzieła, napisany regularnym trzynastozgłoskowcem.
- nagromadzenie środków stylistycznych, głównie: epitetów, porównań, metafor, a także liczne onomatopeje
- personifikacja przyrody, zatarta granica między naturą, a światem człowieka
- fragmenty nacechowane emocjami (spowiedź ks. Robaka) i ekspresyjne (gawędy Wojskiego),

• Czas i miejsce akcji

Akcja Pana Tadeusza rozpoczyna się od przyjazdu tytułowego bohatera do Soplicowa latem 1811 roku (wydarzenia przedstawione w Księgach I-X), kończy się zaś w 1812 roku (są to wydarzenia przedstawione w Księdze XI i XII). Fabuła dzieła obejmuje ponadto ostatnie ćwierćwiecze XVIII wieku, są to wydarzenia, o których w czasie swojej spowiedzi opowiada Jacek Soplica. Miejscem akcji jest Litwa, dworek szlachecki Soplicowo, zaścianek szlachecki Dobrzyn, a także stary zamek Horeszków.

• Narracja

W „Panu Tadeuszu” występuje dwóch narratorów:

- **wszechwiedzący** (na przykład w opisach przyrody, dygresjach, zna on myśli i przeżycia bohaterów),
- **narrator - wyraziciel opinii ogółu szlachty** - często przybiera ton gawędziarski.

O historii sporu Horeszków i Sopliców oraz o dziejach zamku opowiada **Gerwazy** - to on jest narratorem w tym fragmencie. Podczas spowiedzi mówi **Jacek Soplica** - od niego dowiadujemy się o dziejach miłości jego i Ewy oraz o okolicznościach zbrodni na Stolniku.

PAN TADEUSZ

Adam Mickiewicz

• Synkretyzm w utworze

- **Synkretyzm**- zabieg polegający na połączeniu w jednym utworze różnych rodzajów i gatunków literackich, takich jak:

- sielanka (arkadyjski wizja Soplicowa)
- powieść poetycka (dramatyzm losów Jacka Soplicy)
- komedia (komizm sytuacyjny w historii romansu Tadeusza i Telimeny)
- legenda (personifikacja zjawisk przyrody)
- poemat opisowy (fragmenty poświęcone krajobrazom lub tradycjom)
- oświeceniowa satyra (wytknięte wady szlachty)
- powieść awanturniczo-historyczna (sceneria zamku, motyw miłości, motyw zdrady, konflikt między rodami)

• Problematyka

- **Konflikt między rodami**- spór o Zamek między Horeszkami a Soplicami stanowi oś fabuły całego dzieła. Konflikt wynika z historycznych zatargów i zostaje zażegnany dzięki pojednaniu obu rodów przez ślub Zosi i Tadeusza.
- **Historia** - jest obecna we wspomnieniach (powstanie kościuszkowskie), w kulcie i tradycji (porterty bohaterów narodowych na ścianach). Stanowi nie tylko tło wydarzeń, ale także wpływa na decyzje postaci.
- **przemiana**- przemiana Jacka Soplicy z awanturnika i hulaki na pokornego księdza Robaka, który jest gotowy poświęcić życie dla ojczyzny.
- **Tradycja**- w poemacie ma miejsce mitologizacja polskiej przeszłości i kultury. Pielęgnowanie tradycji i obyczajów zostało podniesione do rangi patriotycznego obowiązku.
- **obraz przyrody** - natura stanowi nie tylko tło dla wydarzeń, ale jest także odzwierciedleniem stanu bohaterów. Przyroda wyznacza rytm dnia, chroni Soplicowo po bitwie.
- **miłość**- w utworze pojawia się wiele rodzajów miłości. Możemy obserwować zarówno uczucie tragiczne i nieszczęśliwe (Ewa i Jacek) jak i prawdziwe i spotężnione (Tadeusz i Zosia).

PAN TADEUSZ

Adam Mickiewicz

• Bohaterowie

Jacek Soplica/ Ksiądz Robak	• Brat Sędziego i ojciec Tadeusza. Nie otrzymał zgody na małżeństwo z Ewą, córką Stolnika. Zastrzelił ojca ukochanej podczas ataku Moskali na zamek. • Resztę życia, uznany za narodowego zdrajce, spędził odpokutowując swoje winy. Historie jego duchowej przemiany może interpretować w kontekście całego polskiego społeczeństwa- od prywaty do służenia dobru wspólnemu.
Tadeusz	• Syn Jacka Soplicy, wychowywany od małego przez stryja • honorowy, naiwny, wykształcony, entuzjastyczny, prostolinijny- uosabia nadchodzące pokolenie Polaków
Sędzia	• Opiekun Tadeusza i młodszy brat Jacka Soplicy (księdza Robaka) • Mężczyzna przywiązany do tradycji, odpowiedzialny gospodarz, szanowany ze względu na swoją pozycję
Hrabia	• Spadkobierca rodu Horeszków • w utworze Przedstawiony w sposób komiczny, groteskowy- jako karykatura romantycznego artysty. Wykształcony za granicą, ceni sobie bardziej obce krajobrazy od własnej ojczyzny, kosmopolita, niestały w uczuciach.
Zosia	• Córka Ewy Horeszkówny i Wojewody, czternastolatka osierocona przez rodziców, znajduje się pod opieką Telimeny • zakochana w Tadeuszu
Telimena	• krewna Sopliców, opiekunka Zosi, dojrzała kobieta, kokietka • pewien okres swojego życia mieszkała w Petersburgu, dlatego uznaje się za osobę obytą w świecie, kosmopolitka
Podkomorzy	• Przyjaciół Sędziego, cieszy się autorytetem, patriota dbający o tradycje i obyczaje. • W Soplicowie ma za zadanie rozstrzygnięcie sporu o zamek

PAN TADEUSZ

Adam Mickiewicz

• Treść utworu

Księga I- Gospodarstwo

Utwór rozpoczyna się inwokacją: "Litwo! Ojczyzny moja!...". Akcja ma miejsce w Soplicowie, nadniemeńskiej miejscowości. Po latach nauki do dworu powraca Tadeusz, bratanek Sędziego. Przyglądając się okolicy, młody mężczyzna spotyka nieznaną sobie dziewczynę. Na wieczornej uczcie Tadeusz mylnie rozpoznaje Telimene, swoją ciotkę, nie wiedząc, że kobieta którą spotkał tego ranka była Zosia, jej podopieczna. Nieświadomy Tadeusz zaczyna romansować z Telimeną.

Księga II- Zamek

Następnego dnia na dworku odbywa się polowanie na zająca. Ta rywalizacja ma na celu rozstrzygnięcie sporu o to, czyj chart jest lepszy- Asesora czy Rejenta. W tym samym czasie do zamku przybywa Hrabia, ostatni z Horeszków. O to miejsce od dawna toczy się spór między Soplicami, a dawnymi właścicielami Horeszkami. Przybyły początkowo jest gotowy sprzedać zamek Soplicom, ale po rozmowie z Gerwazym zmienia zdanie. Klucznik opowiada mu bowiem o smutnych dziejach rodu, wspominając Stółka, zamordowanego przez Jacka Soplicę. Hrabia, wzruszony tą opowieścią, decyduje się nie sprzedawać zamku. Mężczyzna dołącza do polujących. W drodze do lasu spotyka w sadzie Zosię, ale nie nawiązuje z nią konwersacji. Polowanie nie zakończyło się sukcesem- żaden z psów nie przyniósł zająca. Wszyscy zgromadzeni udają się na śniadanie. Telimena, zirytowana kłótniami Asesora z Rejentem, proponuje grzybobranie.

Księga III- Umizgi

Hrabia, który udaje się do dworku, ponownie spotyka Zosię. Mężczyzna myśli, że kobieta zajmuje się hodowlą kur w gospodarstwie. Horeszko dołącza do reszty zbierających grzyby. W tym samym czasie znudzona Telimena udaje się do Świątyni Dumania (ulubiony zakątek las). Podąża za nią Sędzia, który chce przedstawić jej plan ożenku Tadeusza z jej podopieczną, Zosią. Kobieta jest oburzona tym pomysłem. Po odejściu Sędziego do Telimeny dołącza Hrabia, a następnie Tadeusz, który otrzymuje od opiekunki Zosi kartkę i klucz do jej sypialni. Podczas obiadu przybywa gajowy z informacją o stanowiącym zagrożenie w pobliżu niedźwiedziu. Polowanie na zwierze zostaje ustalone na dzień jutrzejszy.

PAN TADEUSZ

Adam Mickiewicz

• Treść utworu

Księga IV- Dyplomatyka i Łowy

Wszyscy od rana przygotowują się do polowania. Tymczasem w karczmie trwa rozprawa polityczna Księdza Robaka, który mówi o konieczności zorganizowania powstania i przyłączenia się do wojsk Napoleona. Gdy duchowny dostrzega przejeżdżającego Tadeusza, który zaspał na polowanie, postanawia szybko za nim podążyć. Młodzieniec dołącza na polowanie i zostaje wraz z Hrabią zaatakowany przez zwierzę. Z pomocą przybywa ks. Robak, który strzela do niedźwiedzia ze strzelby Gerwazego. Na zakończenie polowania, Wojski odgrywa pieśń rogu. W drodze powrotnej Asesor i Rejent zaczynają spierać się o to, który z nich zabił zwierze.

Księga V- Kłótnia

Telimena w tym czasie zajmuje się przygotowaniem uczty. Kobieta decyduje na przedstawienie swojej podopiecznej przybyłym gościom. Pierwsi przybywają Wojski i Tadeusz, który zaczyna sobie zdawać sprawę z tego, że był w błędzie, a kobietą, którą spotkał tego poranka była Zosia a nie Telimena. Młody mężczyzna jest przez to w niewyraźnym nastroju. Podczas wieczery dochodzi do licznych kłótni, między innymi dyskutują Hrabia i Gerwazy.

Księga VI- Zaścianek

Następnego dnia rano Sędzia wysyła skragę na Gerwazego i Hrabiego. We dworze pojawia się jednak ksiądz Robak, który złagodza spór, starając się zwrócić uwagę skłóconych na sprawy narodowe. Sędzia oczekuje jednak na przeprosiny ze strony Hrabiego. Hrabia wyjechał jednak do Dobrzynia. Do zaścianka Dobrzyńskich udaje się poselstwo Horeszków. Reszta szlachty zaściankowej gromadzi się pod domem Maćka, zwanego "Maciek nad Maćkami".

Księga VII- Rada

W domu Maćka trwa narada dotycząca przyłączenia się do Napoleona. Zebrani nie są w stanie dojść do porozumienia w tej sprawie. Do zgromadzonych dołącza Gerwazy, który proponuje atak na Soplicę. Jego plan zyskuje aprobatę praktycznie wszystkich mężczyzn, oprócz Maćka, który wygania gości ze swojego domu. Hrabia pojawia się w zaścianku.

PAN TADEUSZ

Adam Mickiewicz

• Treść utworu

Księga VIII- Zajazd

Goście w Soplicowie podziwiają kometę. Podkomorzy przepowiada jednak z tego powodu nieszczęście. Tadeusz nie idzie jeszcze spać, ponieważ planuje porozmawiać wcześniej z Sędzią. Przez dziurkę od klucza widzi, jak stryj płacze i ściska się z Bernardynem. Ten postanowił bowiem ujawnić swoją prawdziwą tożsamość bratu. Po wyjściu Bernardyna z pokoju do Sędziego przychodzi Tadeusz. Mężczyźni sprzeczą się przez plany wyjazdu Tadeusza. Tadeusz spotyka później Telimenę i zrywa z nią romantyczną relację, którą nawiązali. Zatałmany swoją sytuacją młodzieniec postanawia popełnić samobójstwo. Przeszkadza mu w tym jednak Hrabia, rozpoczynając zajazd. Dziedzic Horeszków zjawia się w dworze i bierze w niewolę jego mieszkańców. Niedługo po wyprawionej później uczcie, agresorzy zapadają w sen.

Księga IX- Bitwa

Następnego dnia agresorzy, którzy zorganizowali zajazd budzą się związani. Z pomocą Soplicy przybyła okoliczna szlachta i wojsko rosyjskie. Sędzia próbuje załatwić sprawę polubownie, ale Płuta rządu od niego 1000 rubli za głowę. Spór przerywa pojawienie się księdza Robaka, który proponuje wydanie uczyty z okazji zatrzymania samowoli szlachty. Płut zgadza się na takie przyjęcie. W czasie posiłku wywiązuje się kłótnia między Tadeuszem a oficerami Rosyjskimi, którzy pod wpływem alkoholu zaczęli zbliżać się do Telimeny. Rozpoczyna się regularna bitwa z Moskalami. Strona Polska wygrywa i tym samym kończy się "ostatni zajazd na Litwie".

Księga X- Emigracja- Jacek

Bitwa dobiegła końca. Szlachta zjednoczyła się przeciwko najeźdźcy, ale Ksiądz Robak został ranny. Przy jego łożu gromadzą się Sędzia, Gerwazy i Podkomorzy. Bernardyn prosi o wezwanie księdza, ponieważ przeczuwa nadchodzącą śmierć. Spowiedź duchownego jest najważniejszym momentem tej księgi. Ksiądz Robak chce jeszcze porozmawiać z Sędzią i Gerwazy. Wyznaje im, że jest Jackiem Soplicą. Prosi Gerwazego o wybaczenie. Opowiada mężczyznę historię swojej miłości do Ewy Horeszkówny. Po zabiciu Stolnika, uciekł on za granicę, ponieważ został uznany za zdrajcę. Gerwazy wyznaje, że Stolnik przed śmiercią zrobił znak krzyża, wybacząc Jackowi. Ksiądz Robak otrzymuje na łożu list, w którym dostaje informacje o tym, że wybuchła wojna. Umiera wkrótce po przybyciu plebana.

PAN TADEUSZ

Adam Mickiewicz

Księga XI- Rok 1812

W Soplicowie nadeszła wiosna. Na Litwę wkroczyły wojska Napoleona. W tym czasie miały odbyć się zaręczyny trzech par: Tadeusza z Zosią, Rejenta z Telimeną i Asesora z Teklą Hreczeszanką, córką Wojskiego. Po niedzielnej mszy dokonano rehabilitacji Jacka Soplicy i zawieszono na jego grobie krzyż Legii Honorowej. Sędzia zaprosił wszystkich na biesiadę.

Księga XII- Kochajmy się!

Uczta na zamku trwa. Po obfitym posiłku goście wychodzą na dziedziniec. Tu Sędzia gąszczach włości. Według zwyczaju usługują Tadeusz i Zosia, nowi dziedzice. Właśnie ogłosili uwłaszczenie chłopów. Nim rozpoczęto tańce, Jankiel na prośbę Zosi odegrał koncert na cymbałach. Muzyka opowiada o faktach historycznych: 3 Maja, Targowicy, rzezi Pragi, Legionach. Mistrz zakończył grę Mazurkiem Dąbrowskiego. Po koncercie Podkomorzy z Zosią rozpoczęli poloneza. Bawiono się hucznie i weselo.

